

Titel: BREV TIL: Hans Jørgen Uldall FRA: Louis Hjelmslev (1939-12-11)

Citation: "BREV TIL: Hans Jørgen Uldall FRA: Louis Hjelmslev (1939-12-11)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_033-shoot-workidacc-1992_0005_033_Uldall_0270/facsimile.pdf (tilgået 18. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

STRANDVEJ 227
CHARLOTTENLUND

11 december 1939

Kære Uldall,

Tak for dit brev af 1/12, som jeg fik i forgårs; i mellemtiden har du forhaabentlig faaet mit af 29/11.

Naar jeg skriver idag, er det fordi jeg er for optændt af Menzeraths forelæsninger til at tie: der er øjeblikke, som bekendt, hvor man saa "tale" med et fornuftigt menneske.

Jeg havde i anledning af hans forestaaende besøg allerede i september anskaffet og læst Koartikulation, Steuerung osv og nasede til det resultat at det var en yderst tynd og kedsoemmelig kop te - hvilket forelæsningerne til fulde har bekræftet. Maaske du ogsaa hukker en lille affære i kongresakterne, som jeg som redaktør har viden om, og som paa forhånd stillede mig noget en garde.

Men det, der har lænnet mig, er følgende: I fredags holdt han foredrag om "Die Silbe", hvorom han iverdigt ogsaa, bl. a., havde talt i Lingvistikredsen torsdag aften. I Lingvistikredsen havde han erklæret, at det maatte forholde sig saaledes, at stavelsens grænser paa forhånd kunde fastsættes ud fra ordets muligt begyndelse og slutning, hvad han erklærede, at ingen nogensinde før han havde indset eller vidst. Det gad jeg naturligvis ikke sige noget til, mit indlæg i diskussionen kom til at dreje sig om helt andre ting (nemlig, at hans to lange kvantiteter i tysk er akcenter, hvis manifestation iverdigt paa den mest altsaaende maade ligner de litauiske akcenters). Men forelæsningen om "Die Silbe" gik - bortset fra en vægde udenoms-snak, manden taler aldrig under 2 timer, naar aldrig mere end 1/3 af manuskriptet igennem og fortæller anekdoter ind imellem, som de bedst falder ham ind - ud paa at hævde, at stavelsen ikke kan betragtes som opbygget af vokaler og konsonanter, men at stavelsen saa betragtes som en "Struktur", ud af hvilken man bagefter afleder begreberne vokaler og konsonanter. "Strukturen" gaar logisk forud for elementerne, som i virkeligheden er "Stücke" af "Strukturen". Og dette havde, hævdede han, alle bisherigen Silbentheorien gänzlich overset. Han havde fundet paa det, inden han endnu af den nye Gestaltpsychologie havde lært, at al metode skal være ganzheitlich.

Jeg gik hjem noget græs i masken og vidste ikke rigtig, hvad man nu skulde gøre. Thalbitzer erklærede, da M. var

1 dags forelæsning paa universitetet.

gaaet, at han forstod ikke ret meget af dette synspunkt og maatte underskrive Menzeraths egne ord om, at det var yderst radikalt; men Th. vidste jo nok, sagde han, at dette synspunkt læs "de herrer" (nemlig Le Père og undertegnede) noget mere. Ja, sagde jeg, jeg er ganske enig med Menzerath paa dette punkt, som De vil vide. Le Père grinede paa en ret utvetydig maade.

Samme aften fandt jeg til alt held et særtryk af "The Syllable as a Structural Unit" og sendte det til M. med et lille brev, hvoraf nogle linier hidsettes:

"Ich möchte Ihnen gerne für die Vorlesung über die Silbe ganz besonders danken....in welchem erstaunlichen Umfang meine Anschauungen zu den Ihrigen stimmen, werden Sie aus dem kleinen Sonderdruck ersähen, welchen ich mich beehren hier beizulegen." "Nærmere om den deduktive (= ganzheitliche) metode og om affiniteten mellem det sproglige og det lydige. "Es würde mich selbstverständlich sehr freuen, wenn wir noch Gelegenheit haben, uns darüber weiter zu verständigen. Nehmen Sie bitte diese Zeilen nur als einen Ausdruck für das grosse Interesse, mit welchem ich Ihre Ausführungen gehört habe - und auch als einen Ausdruck spontaner Freude über die weitgehende Uebereinstimmung zwischen uns. "Nur auf die Wahrheit kommt es an, nicht aber darauf, wer recht hat" (Menzerath-de Lacerda S. 8)."

Men enden er ikke endda. Idag (mandag) da jeg kom til hans næste forelæsning, sagde han af sig selv intet. Jeg sagde saa, at han maatte undskyldes, jeg havde besvaret ham med min skrivelse, hvortil han svarede: Tværtimod, det var forbausende, hvor vi stemte overens, og det havde han ogsaa talt med Kollega Brøndal om. - Senere har M. ikke talt om det lille mellemværende, og jeg naturligvis heller ikke.

Men forelæsningen idag hed "Was wir sagen und was wir hören", hvilket lidet lod ane, at den handlede om diftongens definition. Her, sagde M., fandtes der forskellige teorier, som alle var forkerte: nogle holder paa at diftongen er 3 elementer (vokal plus glide lyd plus vokal resp. konsonant), andre paa at den er mange elementer (flere glide lyd), andre paa at den er eet element. (Jones' teori hørte man intet om, Vacheks og heller, ligesom ingen fik at vide, at en fonetisk diftong undertiden kan være en strukturel monoftong.) Men M. vilde nu fremsætte den rigtige teori, som ingen hidtil havde fremsat: nemlig at en diftong bestaar af 2 vokaler. Det er, sagde han, Kolumbus' søg, men for at lave det, man man som bekendt have et søg, og man-maa selv være en Kolumbus (ikke daarligt, hva?). Diftongen maatte udledes ganskeitlich af stavelsen osv, en slags tysk oversættelse af Urdall 1938.9 - I forelæsningsens løb gjorde M. opmærksom paa, at alle hidtidige forskere havde brugt vokal og konsonant forkert: M. vilde nu som den første indføre at skelne mellem vokal og konsonant, saa at man kunde have en konsonantisk vokal, hvilket ganske vist var uamaadelig radikalt, revolutionært og paradoxalt, men nødvendigt og slående rigtigt.

**) Men begrebet er vist et navn altsammen.*

STRANDVEJ 227
CHARLOTTENLUND

3

Efter forelæsnningen (som gudskalov var den sidste) takkede le Père i en speech, hvis hovedemne var le Père selv, der jo havde truffet M. paa internationale kongresser, i Rom, i Paris og i København.....Specielt vilde Br., endog to gange i talens løb, takke M. for den helt nye og overraskende rigtige anvendelse af Gestaltpsychologiens metode paa stavelens problem, hvorved dette vigtige problem utvivlsomt var blevet wesentlich gelöst.

Paa lærerførelset efter forelæsnningen vendte M. tilbage til sin epokegørende opdagelse af forskellen paa vokal og sonant, hvis vigtighed han vilde indskærpe os, og som alle hidtil havde overset og forvekslet. Ja, sagde le Père, det indsaar han nok var meget væsentlig nyt af meget stor vigtighed. Nu kunde jeg sgu ikke holde mig længere, men bemærkede kort og hurtigt: Diese Unterscheidung hat doch Brugmann-als der erste aufgestellt, nicht wahr? Le Père (strax ivrig): Ja ja, det var jo Brugmanns fortjeneste. M.: Nej, ikke Brugmann, men Sievers, men han gennemførte det ikke, han var inkonsekvent. (Jeg tilføjer: Det var M. ogsaa, for vel adskilte han vokal og sonant, som henholdsvis "generel" dvs fonetisk og "funktional", men konsekvent brugte han forskelløst i begge betydninger, ganske som Brugmann før over fyrretyve-aar siden, om ikke endnu tidligere.)

Blot en lille tilføjelse til belysning af mandens metoder: I den forrige forelæsnning var han særlig nok til en passant at betone vigtigheden af at overholde Saussures adskillelse mellem ouverture = løbevinkelen og aperture = afstanden mellem tunge og overmund. - I forelæsnningen idag paaviste han ved hjælp af geniogrammer, at enhver faldende diftong er en lukkebevægelse, og udsatte gang efter gang triumferende over forsamlingen, at herved var den klassiske fonetik tilintetgjort, for man kunde have en faldende diftong ua eller ia (faldende betyder her intensitetsfaldende), og i en saadan diftong kunde han bevise, at u og i, som ifølge den klassiske fonetik var de mest lukkede vokaler, er mere åbne end det følgende a og ä, som ifølge den klassiske fonetik hører til de mest åbne. Det var paradokalt og revolutionært og radikalt, men kunde bevises, selv om det var erstaunlich. Her glemte M. saubart meget bekendt forskellen paa ouverture og aperture, som gerne ofres for en oratorisk effekt.

Han har ialt holdt tre forelæsnninger. Den første, som jeg ikke her har omtalt, var om "Das Fremdwort im Deutschen". Den var under al kritik primitiv i sine virkemidler, men tog morderlige keglar i det velfyldte auditorium B. Bag- eller erklærede baade Th. og le Père uafhængigt af hinanden, at det var en problemrig og tankevækkende og meget lærerig fremstilling. Kære Uldall, den var ganske som Brøndums artikler i Nationaltidende, blot med daarligere vittigheder (af typen: "Das französische Lehnwort Rentier könnte man doch nicht ['ren,tir] aussprechen, denn dadurch wäre der gute Mann in

eine falsche zoologische Klasse eingereicht.")

Se det var nu det. Han bliver her lige til påske-
dag, og paa torsdag kommer han rimeligvis i Lingvistikredsen
til Frk. Fischer-J.'s referat af de to fonologiske hovedværker.

Nu kan man forhaabentlig snart faa fred. Imorgen
skal jeg til julefest i den franske studenterforening Le Coc,
onsdag i Filologisk samfund til et foredrag om Adyatiske navne-
problemer af en svensker, hvortil Lingvistikredsen er indbudt
(medens Filol. samfund derimod ikke indbød Lingvistikredsen,
da Holger Pedersen for nylig holdt foredrag), torsdag som sagt
i Lingvistikredsen. Mine forelæsninger har jeg nu fordoblet
for at naa stoffet igennem; der er fem timer tilbage, og paa
dem skal jeg gennemgaa: D. Jones, Sapir, behavioristerne, Fra-
gerskolen, Gemelli-Santori og Swirner samt kenematikken. Frage
nur nicht wie. Jeg glæder mig som et barn til at faa det over-
staet.

Jeg skrev egentlig især dette brev for at foreslaa dig
at sende Menzerath et særttryk af "On the structural interpre-
tation of diphthongs", hvis du har eet endnu, hvad der vilde
fryde mig. Adresse som bekendt Phonetisches Institut der Uni-
versität, i Konviktstrasse, Bonn a. Rh. Det er for galt, at
manden ikke kender Proceedings fra den kongres, han selv var med
til. I hvert fald vilde jo enhver anden, der holder gæstefore-
læsninger, i forvejen stikke fingeren lidt i jorden og lugte
hvor man var. Naar jeg optræder i udlandet, har jeg altid i
forvejen nøje sat mig ind i, hvilke mærkelige dyr der findes i
den pågældende by, og hvad de har skrevet. Det virker nu be-
lovent, hvilket i hvert fald ikke kan stæes om det modsatte.
Jeg gaa vide om nogen af de køre danske kolleger aaser hvad det
er der er foregaaet.

Det vil interessere mig at vide, om du faar mine breve,
og i saa fald hvor hurtigt de naar frem. Den modsatte vej sy-
nes der altsaa ikke at være nogen vanskeligheder.

Antagelig kan jeg passende i nærværende brev ønske dig
og din kone en glædelig jul og et godt nytår.

Hils Catford, hvis han kan huske hundunden.

Din hengivne

Lg.

F.3. Et semiologisk materiale er et hierarki, af hvis førstegrads-
derivater et hvilket som helst tillader en videreinddeling i klas-
ser definerede ved indbyrdes relation, saaledes at forskellen mel-
lem samtlige individer i samtlige disse klasser er funktion ~~af~~
af en forskel mellem individer under et andet førstegradsderivat.
Med andre ord: Et semiologisk materiale bestaar af kommutable,
definerede ved tegnfunktionen. Det er Kolumbus' M. Metaglossomer-
ne er de sidste klasser definerede ved indbyrdes relation.
Tilslutning til dit brev af 1/12.